№ 22—ՓԱՍԱՆ ԵՒ ԵՕԹԵՐՈՐԴԷԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 22 ՄԱՐՏԻ 1884

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի։
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ։
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպէկ։

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 2 կոպ։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են խմբագրատանը, «Լովկաս» հիւրանոցի տակ պ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում եւ պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։

Խմբագրութեան ուղղած թէ յօդուածները եւ թէ նամակները պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հասցէով։ Խմբագրութիւնը կարող է փոխոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները։ Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցպահանջ։

Տարեկան պարտաւորութեան համար վճարում են ամեն մի բառին 2 կոպ։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են խմբագրատանը, «Լովկաս» հիւրանոցի տակ պ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում եւ պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի։
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ։
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպէկ։

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 2 կոպ։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով։ Յայտարարութիւններ ընդունվում են խմբագրատանը, «Լովկաս» հիւրանոցի տակ պ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում եւ պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում։

Օտարազգացեալ պիտի համարվին ուղղակի խմբագրութեան հետեւեալ հասցէով.— Въ редакцію газеты «Меу Айастанъ», въ Тифлисъ, или Redaction de «Meghou Haïastani», à Tiflis. (Caucase).

ԱՅԺՄ ԿԱՏԱՐԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ—ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԸ ցաւօք սրտի ծանուցանում է, որ Հանդուցեալ ա՛ ո ւ ս ի ն **ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑԻ** մահուան տարելոյանը լրացած լինելով՝ կատարելու է հոգեհանգիստ կիւրակէ, ապրիլի 25-ին, ա. պատարագից յետոյ վանայ Մայր եկեղեցում։ Ուստի յայտնելով այս մասին խնդրում է հանդուցեալի յարգողներին պատիւ անել ներկայ գտնուելու հանդուցեալ հոգեհանգստին։

Մարտի 18-ին բացվեց

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ՀԱՆԴԷՍ։

Մուտքը 20 կ., ուսանողների համար 10 կ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ԲՈԼՈՐԻ ՀԱՄԱՐ 50 կ.

Երեւանեան հրապարակ, Ջակելի տանը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ։

Տաճկահայաստանի վիճակների մասին. — Կաթողիկոսական խնդիր. — Քաղաքական լուրեր։ — Քաղաքական տեսութիւն։ — Քաղաքական լուրեր։
Մ ա ն ր լ ու ր ե ր։
Խ ա ռ ն լ ու ր ե ր։
Յ այ տ ա բ ա ր ու թ ի ւ ն ն ե ր։

ԹԻՖԼԻՍ, 25 ՄԱՐՏԻ 1884 թ.

—

«Մեղու» № 18 հաղորդեցինք լուր «Հայրենիքից» Տաճկաստանի հայ վիճակների մասին եւ խոստացանք նոցա մասին խօսել։ «Հայրենիքի» խմբագրութիւնը գտնում է, որ Տաճկաստանի վիճակների բաշխումն անկանոն է եւ յարմար է տեսնում բոլոր Տաճկաստանը բաժանել 5—10 վիճակների, որոնց իւրաքանչիւրին պէտք է ներկայացնի մի քանի յաջորդութիւնը։

Ցարդեալ խմբագրութեան կարծիքն շատ հիմնաւոր է։ Այդպիսի մեծ վիճակները կարող են ունենալ եւ մի-մի վիճակային ատեաններ իւրանց քարտուղարներով եւ գրագիրներով եւ կանոնաւոր գործավարութիւն, այնպէս որ վիճակաւոր առաջնորդը կարող է փոխվել, բայց վիճակային գործերը կարող են մնալ անկարուստ վիճակային ատենի արխիվում իբրեւ վկայաթղթեր, մինչդեռ այժմ մեծ մասամբ իւրաքանչիւր առաջնորդ իւր ժամանակին վճռական գործերն իւր մօտ ունի եւ փոխվելիս իւր յաջորդին կամ բոլորովին գործ չէ յանձնում եւ կամ շատ քիչ։ Ամեն նոր վիճակաւոր կամ նոր պիտի ծանօթանայ գործերին եւ կամ առանց անցեալն շարունակութիւնը կազմելու, իրմով պիտի սկսէ ամեն բան։ Եթէ Տաճկաստանի 65 վիճակները հնարաւորութեան լինի միմեանց վիճակագրական տեղեկութեանց համար արժէք իւրաքանչիւր վիճակ այնքան բազմութիւն կ'ունենար իւր մէջ, որ իւր հոգեւոր արդիւնքով ծխատարութիւններից՝ պահկից, ծննդից, թաղումից եւ պսակից ոչ միայն առաջնորդին եւ հոգեւոր առեանի ծառայողներին կարող էր պահպանել, այլ եւ գուցէ կարող լինէր մի վճռական միջնակարգ դպրոց պահել թէ՛ եկեղեցականներ պատրաստելու համար վճռակում եւ թէ՛ ընդհանրապէս ժողովրդի մէջ փոքր ի շատէ ուսում եւ դիտութիւն տարածելու համար։

Տարակոյս չը կայ, որ Տաճկաստանի իւրաքանչիւր վճռակում կը գտնուէին եւ վանքեր իրանց կալուածքներով ու ուխտատեղիք, որոնց մեծ մասի արդիւնքն այժմ ապարդիւն կորչում են։ Եթէ վճռակները կ'ունենան կանոնաւոր վարչութիւն եւ վճռակային առեան—այդ վանքերըն ու ուխտատեղիքն էլ կարող էին յանձնվել նոցա հսկողութեան, որոնք իւրաքանչիւր վանքի միաբանութեան պիտոյքը հոգալից յետ նորա ճշմարիտ արդիւնքը վճռակային գանձանակը կը մտցնէին, մինչդեռ այդպիսիք ներկայումս, հաւանական է, որ մեծ մասամբ մանաւորների ղրպաններում անհետանում են։ Իսկ վճռակների պիտոյքը հոգալից յետ վճռակային գանձարաններում աւելորդ մնացած գումարները կարող էին մնալ Կ. Պօլսի պատրիարքարանի կենդրոնական մասում, որ պէտք կ'ունենար իբրեւ բարձրագոյն վարչական եկեղեցական կենդրոն բոլոր տաճկահայոց երբեմնապէս վճռակային ատեանների գործավարութիւնքը հետեւողելու համար ուղարկվող քննիչների ճանապարհածախքն այնտեղից հոգալ կամ հարկաւոր դէպքերում վճռակների անհետացող պիտոյքները գարման տանել։ Այսպէս կազմակերպված վճռակները խորհուրդ կ'ունենան իրանց կանոնաւոր վարչութեամբ եւ վճռակաւոր առաջնորդի դիրքն ու նշանակութիւնն էլ կը բարձրանայ նոյն իսկ կառավարութեան աչքում։

Ապա թէ ոչ ինչ նշանակութիւն ունին այնպիսի փոքրիկ վճռակներն, որոնք ոչ միայն մի կանոնաւոր վճռակային ատեան, այլ եւ մի վարպետեան պիտոյք անգամ իրրեւ իրանց առաջնորդի հոգալ անկարող են։ Մեզ մօտ Թուստատա-նում 40—50 բազմանդամ ընտանիքով եւ ոչ մի յաջորդութիւն են կազմում այլ միայն մի գործակալութիւն, մինչդեռ նոքա Տաճկաստանում ամբողջ վճռակներ են կազմում։ Վիճակներն անպատճառ պէտք է կառավարին գէթ եպիսկոպոսունք, իսկ վարպետականները միայն յաջորդութիւնք կառավարելու իրաւունքը պիտի ունենան։ Այսպէս կառնեւոր կերպով կազմված վճռակային վարչութիւնք ազգապետ-ների հետ միասին մեծ նշանակութիւն կարող էին ունենալ եւ իրրեւ ազգութիւններ ազգային պատմութեան համար։

Մենք այս յօդուածով կամենանք մի ամենահամառօտ ծրագիր տալ «Հայրենիքի» ամենարիած վճռակների անկանոն բաշխումը կանոնաւորելու համար։ Այսպիսի կանոնաւոր եկեղեցական վարչութիւնն անշուշտ կը նպաստեր եւ տահմանագրութեան կանոնաւոր ու փութով գործադրութեան ամեն վճռակներում։

«Արձագանքի» № 11-ի առաջնորդող «Պատրիկական ընտրութեանց սկիզբը» յօդուածը կրում է կատարեալ կուսակցութեան ոգի, որ միշտ ոտոզորված է լինում զբսպարտական ախտով։ Յօդուածագիրը մի թուռամօլ անձն է երեւում եւ կուրօրէն հաւատացող Թուրքի կախարդական զօրութեան։ Մեզ համար բոլոր յօդուածից լուրջ կիրքը չէ յայտնվում, այլ այն, որ այնպիսի սուրբ հարցի մէջ, որպիսին է կաթողիկոսական ընտրութիւնը, հանդէս է գալիս մի միակողմանի, անձնական, կուսակցական ոգի այն եւս մի ոչ թէ անհատի, այլ խմբագրութեան կողմից, որ ջանում է միայն ժողովրդին մոլորեցնել եւ ոչ թէ նրան ուղղել ճանապարհի վերայ կանգնեցնել, ամենապարզ ճշմարտութիւնը աստիճան ցոյց տալ արդարութեան դէմ անխղճօրէն մեղանչել, որ մեր աչքում աւելի մեծ յանցանք է, քան բռնութեամբ ուրիշի իրաւունք յափշտակելը։ Այդ անօրինակ եւ աստօրինակ երեւոյթը յօդուածի հեղինակի հոգին եւ նպատակը պարզ կերպով արտայայտում են յօդուածի մէջ, թէեւ նա շատ փափուկ եւ արդարանման ձեւերով նրանց քօղարկել աշխատում է եւ յայտնի բան է կարող է յանդգնութիւն ունենալ միամիտների եւ գործին տեղեակ չնդղնների աչքում։ Յօդուածի պ. հեղինակը թէ խմբագրութիւնը կամենում են արեւի լոյսի պէս պարզ բռնաբարութիւնը Կ. Պօլսի ազգային ժողովի կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ քօղարկել եւ յանցանքը ս. Էջմիածնի վերայ գցել որ բնաւ յանցանք չ'ունի։

Խմբագրութիւնը, երեւի վստահ Թուրքի դիւթական զօրութեան վերայ, առաջ է բերում թէ Յովհաննէս կաթողիկոսի մահից յետ ս. Սիոնը ապագայ կաթողիկոսի ընտրութեան մասին իւր շրջաբերականը հանում է 22 օրից յետ, Ներսէս Կ. մահից յետ 49 օրից, Մատթէոսի մահից յետ 16 օրից, իսկ Գէորգի մահից յետ 297 օրից եւ այս վերջին հանգամանքով ձգտում է արդարացնել Կ. Պօլսի ազգային ժողովի եւ պատրիարքարանի ցանկութիւնն ու որոշումն 1866-ի ձեւով կաթողիկոսական ընտրութիւնն անելու, այսինքն բռնաբարելու թէ՛ ս. Էջմիածնի եւ թէ՛ այլ տեղերի մանաւանդ ռուսահայոց իրաւունքները, որոնք աւելի մեծ են, ինչպէս շատ յօդուածներում արդէն ցոյց ենք տուած։ Եթէ պ. յօդուածագրի 297 օրը ժամեր եւ րոպէներ դարձնէր—աւելի մեծ թուեր գուրս կը գային եւ գուցէ աւելի հեշտ դիւթէին միամիտ ընթերցողներին։ Եւ թէ այդ յօդուածը ծնունդ լինէր մի մանաւանդ անհատի մտաց, որ կարող էր տեղեակ չը լինել հանգամանքներին, էլի ներելի էր, բայց չէ կարելի ներողամիտ լինել դէպի մի խմբագրութիւն, որին անշուշտ յայտնի է օրէնքը, թէ կաթողիկոսի մահից յետ մի տարիից լինում է նորի ընտրութիւնը. անյայտ չէ անշուշտ «Արձագանքի» խմբագրութեան, որ Գէորգ Դ. կաթողիկոսը դեկտեմբերին վախճանեցաւ եւ ս. Սիոնը, տասնուան այդ խիստ ժամանակին անյարմար եւ ծանր գանելով պատգամաւորաց համար ստիպված էր ընտրութեան օրը յետաձգելու համար միջնորդել կառավարութեան առաջ, անյայտ չէ անշուշտ «Արձագանքի» խմբագրութեան թէ այդ միջնորդութիւնն երբ իւր լուծումն ստացաւ, անյայտ չէ անշուշտ խմբագրութեան, թէ ս. Սիոնի շրջաբերականը երբ հանվեցաւ, անյայտ չէ անշուշտ նրբան, թէ հրաւիրեալ դիթերն երբ են, օրինաց համաձայն, յանձնված մարմնաւոր բարձրագոյն իշխանութեան Կ. Պօլսի պատրիարքարան հասցնելու առաջ դեսպանատան միջնորդութեամբ, անշուշտ անյայտ չէ «Արձագանքի» խմբագրութեան եւ՛ այն հանգամանքը, թէ երբ այդ հրաւիրեալ դիթերը հասել են իրանց տեղ եւ ինչո՞ւ ու ո՞ր ուշացել։ Այս ամենը մի խմբագրութեան յայտնի լինելից յետ, այնպիսի մի զբաղաղէչ յօդուած հանդէս բերելն արդեօք արդիւնք չէ՞ նորա անբարեմիտ տրամադրութեան դէպի ս. Սիոն ու ս. Էջմիածնայ միաբանութիւնը, արդեօք չէ՞ նշանակում նըպաստել Կ. Պօլսի ազգային ժողովին եւ պատրիարքարանին խեղդելու արդարութիւնն. այո՛ հէնց այդ նպատակն է բուրում բոլոր յօդուածից։

Իրաւ է աշխարհս սիրում է խաբվել, բայց վայ այն աշխարհին եւ ժողովրդին, որին խաբողն խմբագրութիւն է, որոյ սրբազան պարտքը պիտի լինի առաջնորդել իւր ընթերցողներին ճշմարիտ ճանապարհով։

ժամանակ ընդհանուր ուշադրության առարկա է դարձել Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի ելույթը, որ նա ունեցել է Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։ Ռուսաստանի ներկայացուցիչը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Temps»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Times»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Daily News»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Standard»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Morning Post»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Daily Telegraph»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Morning Advertiser»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Daily Chronicle»-ը գրում է.— «Ռուսաստանի ներկայացուցիչ Նելիդովի հայտարարությունը Աֆղանստանի մասին մեծ ուշադրության է արժանացել Լոնդոնի կոնֆերանսում։ Նելիդովը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը ոչ մի նվաճողական նպատակ չունի Աֆղանստանում, որ նա ոչ մի զորք չի ուղարկելու Հերաթ, որ նա ոչ մի ամրություն չի շինելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ և որ նա ոչ մի զորք չի պահելու Աֆղանստանի սահմանների մոտ։

— «Daily Graphic